

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ Ἀριστοτέλης, *Ἠθικὰ Νικομάχεια*, Β6, 10-13-16 1106b18-28, 1106b36-1107a6

A1.

α.

1-Σ: *Οἷον καὶ φοβηθῆναι καὶ θαρρῆσαι καὶ ἐπιθυμῆσαι καὶ ὀργισθῆναι καὶ ἐλεῆσαι καὶ ὄλως ἡσθῆναι καὶ λυπηθῆναι ἔστι καὶ μᾶλλον καὶ ἥττον*

2-Σ: *τὸ δ' ὅτε δεῖ καὶ ἐφ' οἷς καὶ πρὸς οὓς καὶ οὗ ἔνεκα καὶ ὡς δεῖ, μέσον τε καὶ ἄριστον*

3-Σ: *ἄριστον, ὅπερ ἐστὶ τῆς ἀρετῆς*

4-Λ: *Ἔστιν ἄρα ἡ ἀρετὴ ἕξις προαιρετική, ἐν μεσότητι οὕσα τῇ πρὸς ἡμᾶς,*

5-Λ: *Μεσότης δὲ δύο κακιῶν, τῆς μὲν καθ' ὑπερβολὴν τῆς δὲ κατ' ἔλλειψιν·*

B1.

Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη για να διαπιστώσουμε αν η συμπεριφορά ενός ανθρώπου είναι μεσότητα, αρετή δεν αρκεί μόνο να γνωρίζουμε το είδος του συναισθήματος ή της πράξης, αλλά πρέπει να εξετάσουμε τις παρακάτω παραμέτρους:

1. τον χρόνο εκδήλωσης του συναισθήματος/της πράξης
2. τις συνθήκες εκδήλωσης του συναισθήματος/της πράξης
3. τα πρόσωπα προς τα οποία εκδηλώνεται το συναίσθημα/η πράξη
4. τον σκοπό της εκδήλωσης του συναισθήματος/της πράξης
5. τον τρόπο της εκδήλωσης του συναισθήματος/της πράξης

Αυτό σημαίνει ότι η ίδια συμπεριφορά σε άλλο χρόνο, ή κάτω από διαφορετικές συνθήκες ή όταν αναφέρεται σε άλλους ανθρώπους ή εκδηλώνεται με διαφορετικό τρόπο και σκοπό μπορεί να είναι άλλοτε αρετή και άλλοτε κακία.

Παράλληλα, ο Αριστοτέλης στο πλαίσιο της διερεύνησης της έννοιας της αρετής και αφού έχει αναφέρει τις παραμέτρους της ηθικής περίπτωσης, επιχειρεί να θέσει αντικειμενικά κριτήρια για τις ηθικές επιλογές που κάνει το άτομο. Το πρώτο κριτήριο που καθορίζει την ορθότητα, τη μεσότητα, το *δεῖ* (το τι πρέπει και τι δεν πρέπει) της εκάστοτε ηθικής επιλογής, αν λάβουμε υπόψη τις ιστορικοκοινωνικές συνθήκες της εποχής, είναι το πνεύμα της κοινότητας, οι κανόνες της κοινωνικής και πολιτικής συμβίωσης μέσα στην πόλη-κράτος. Έτσι, ενάρετος πολίτης είναι αυτός που είναι καλός συμπολίτης, που κάνει το καθήκον του απέναντι στην πόλη-κράτος. Δηλαδή η αρετή του αρχαίου Έλληνα είναι «πολιτική» έχει σχέση με τον άνθρωπο ως πολιτικό ον, δεν είναι προσωπική, ατομική αρετή. Αν η πράξη του πολίτη είναι σύμφωνη με τους κανόνες της κοινωνικής συμβίωσης, τότε είναι ενάρετη. Ο

ρόλος της πολιτικής κοινωνίας αποτυπώνεται στο κείμενό μας με του όρους (*δει, ψέγεται, έπαινεΐται*).

Ένα επιπλέον κριτήριο είναι ο ορθός λόγος, ο οποίος δίνει τη δυνατότητα στον άνθρωπο να εφαρμόζει στις καθημερινές περιστάσεις της ζωής του το ηθικά ορθό, το *δει*. Αποτελεί την πνευματική δραστηριότητα που δίνει τις κατευθυντήριες γραμμές για το ανθρώπινο πράττειν (*ώρισμένη λόγω και ᾧ ἄν ὁ φρόνιμος ὀρίσειεν*).[304 λέξεις]

B2. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ Ἀριστοτέλης, Ἠθικά Νικομάχεια, 1104b3-13

Ο Αριστοτέλης ασχολείται στα *Ηθικά Νικομάχεια* με τα συναισθήματα ως βασική παράμετρο της ανθρώπινης ψυχής, προκειμένου να διερευνήσει την έννοια της αρετής. Συγκεκριμένα ο φιλόσοφος απενοχοποιεί την έννοια του συναισθήματος κάνοντας ορισμένες σημαντικές διευκρινίσεις.

Ειδικότερα, στο παράλληλο κείμενο ο Αριστοτέλης αναφέρει το συναίσθημα ως αποδεικτικό σημείο διαμόρφωσης των καλών έξεων. Αν ο άνθρωπος ενεργεί ενάρετα, απέχει, για παράδειγμα, από τις σωματικές ηδονές και χαίρεται για αυτό, τότε έχει αποκτήσει την αντίστοιχη ηθική αρετή. Σε διαφορετική περίπτωση, η δυσαρέσκεια που βιώνει από την επιτέλεση ενάρετων πράξεων, αποδεικνύει την απόσταση που τον χωρίζει από την απόκτησή της (*Όποιος μένει μακριά ...το πράγμα αυτό τον δυσαρεστεί*). Παράλληλα το συναίσθημα λειτουργεί και ως κίνητρο για να προχωρήσουμε σε συγκεκριμένες πράξεις. Η φτηνή ευχαρίστηση μας ωθεί να στραφούμε σε ευτελείς πράξεις, ενώ η δυσαρέσκεια που ενδεχομένως να βιώνουμε όταν προβαίνουμε σε ενάρετες πράξεις, μάς απομακρύνει από αυτές (*η ηθική αρετή σχετίζεται ...από τα όμορφα πράγματα*). Επομένως, η σημασία της κατάλληλης παιδείας για την καλλιέργεια του συναισθήματος που θα τον οδηγήσει στην απόκτηση της αρετής, είναι καθοριστική.

Συμπληρωματικά στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο ο Αριστοτέλης θεωρεί τα συναισθήματα μέρος της ανθρώπινης προσωπικότητας. Αναφέρει ενδεικτικά τον φόβο, το θάρρος, την επιθυμία, την οργή, τον έλεο, την ευχαρίστηση και τη λύπη (*φοβηθῆναι ...λυπηθῆναι*). Δεν τα αποδοκιμάζει, ωστόσο θεωρεί την υπερβολική ή ελλειμματική συναισθηματική συμπεριφορά ενός ανθρώπου ως αρνητικό χαρακτηριστικό (*και μάλλον και ἥττον, και ἄμφοτερα οὐκ εὔ*). Προβαίνει, επομένως, στον προσδιορισμό των παραμέτρων που θα πρέπει να λάβουμε υπόψη, προκειμένου τα συναισθήματα να λειτουργούν προς όφελος αυτού που τα βιώνει και να τον οδηγούν στην αρετή και την ευδαιμονία. Συγκεκριμένα αναφέρει τον χρόνο εκδήλωσης του συναισθήματος, τις συνθήκες εκδήλωσης, τα πρόσωπα

προς τα οποία εκδηλώνεται, τον σκοπό της εκδήλωσης, τον τρόπο της εκδήλωσης (τὸ δ' ὅτε δεῖ καὶ ἐφ' οἷς καὶ πρὸς οὓς καὶ οὗ ἔνεκα καὶ ὡς δεῖ). Ως αποτέλεσμα της παραπάνω θεώρησης ο Αριστοτέλης θέτει και το πλαίσιο αξιολόγησης των συναισθημάτων, ώστε αυτά να σχετίζονται με την έννοια του μέσου/μεσότητας, και επομένως της αρετής, να επαινούνται και να θεωρούνται σωστά. [334 λέξεις]

B3. 1-γ, 2-γ, 3-α, 4-α, 5-β

B4. *θαρρηῆσαι, ὑπερβολή -ὑπερβολήν- ὑπερβάλλειν, πάθη- πάθεισι, φρόνιμος, εὕρισκειν*